

prof. dr hab. inż. arch. Krzysztof Gasidło
ul. Bursztynowa 8
44-100 Gliwice

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

mgr inż. arch. Anny Mazik

pt. **Zagadnienia programowo-przestrzenne ośrodków jeździeckich w Polsce**
wykonanej pod kierunkiem dr hab. inż. arch. Jana Pallado prof. Pol. Śl.

Podstawa opracowania recenzji: zlecenie Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej z dnia 05.11. 2013 otrzymane wraz z egzemplarzem pracy.

1. Ogólna charakterystyka pracy

Opiniowana rozprawa przedstawiona jest na 212 stronach, z których 180 zajmuje tekst zasadniczy a na pozostałych stronach zamieszczono wykaz 106 pozycji literatury, 38 adresów internetowych, spis ilustracji, wykresów i tabel. Praca zawiera także glosariusz zawierający kilkadziesiąt specjalistycznych terminów oraz aneks obejmujący 50 stron tabel o numerach 1-25.

2. Temat, cel, przedmiot rozprawy.

Wzrost zamożności społeczeństwa, większa ilość wolnego czasu, orientacja na zdrowe – związane z naturą formy rekreacji sprawiają, że wzrasta popularność sportów jeździeckich. Hodowla i użytkowanie koni nie są już związane wyłącznie z rolnictwem, wojskiem i transportem ale właśnie z rekreacją i sportem. Dla amatorów hippiki buduje się różnego rodzaju ośrodki, w których mogą się szkolić, uprawiać sporty, korzystać z hipoterapii obserwować atrakcyjne pokazy i zawody. Ośrodki takie nie są zjawiskiem nowym ale ich ewolucja – przystosowanie do zmieniających się wymagań powoduje funkcjonalno- przestrzenne i architektoniczno-krajobrazowe zmiany, które można śledzić i opisywać. Taki jest też cel opiniowanej pracy określony jako „zdobycie, uporządkowanie i usystematyzowanie wiedzy na temat istniejących, wiodących założeń jeździeckich w Polsce” (s. 9). Dysertacja ma więc charakter opisujący, klasyfikujący (obejmujący różne klasyfikacje, typologie, partycje itd.) oraz

normujący przedmiot pracy czyli ośrodki jezdzieckie, co wynika z przedstawionych hipotez i zadanych pytań badawczych

Tak zarysowany problem naukowy, przedmiot pracy, cel pracy, hipotezy badawcze oraz przedmiot pracy można uznać za poprawne.

3. Metodologia.

Praca ma charakter empiryczny; na podstawie przeprowadzonych badań intencjonalnie dobranego zbioru obiektów Autorka osiąga cel pracy posługując się wnioskowaniem indukcyjnym. Wnioski z badań analitycznych służą następnie do budowy modeli funkcjonalno-przestrzennych wzorcowych ośrodków jezdzieckich. Zastosowana przez Doktorantkę metoda wydaje się być odpowiednia dla osiągnięcia celu pracy. Autorka dobiera też odpowiednie do przyjętych metod techniki badawcze: krytyczny przegląd literatury, opis (werbalny i fotograficzny), porównania i zestawienia w tabelach, typologie, schematy graficzne itd.

4. Struktura

Praca składa się z czterech logicznie następujących po sobie części podzielonych na 10 rozdziałów :

- Części wstępnej obejmującej sformułowanie celu pracy, zdefiniowanie przedmiotu badań, pytań badawczych i hipotez, uzasadnienie przyjętych metod oraz opis stanu badań i opartą na nim charakterystykę przedmiotu badań tj. ośrodków jezdzieckich (wstęp oraz rozdział 2),
- część badawczą – empiryczną obejmującą dobór próby badawczej, konstrukcję narzędzi badawczych (w tym karty opisowej poszczególnych obiektów: tabele 1-25), analizy obiektów ze względu na przyjęte kryteria (rozdział 3),
- część badawczą – normatywną, w której zamieszczono syntezę wniosków z analiz, propozycje modelowych układów przestrzennych różnych typów ośrodków jezdzieckich (rozdział 4 i 5) oraz wnioski z całej dysertacji (rozdział 6),
- część końcową zawierającą m.in. bibliografię, katalog badanych obiektów itd. (rozdziały 7 - 10)

Objaśnienie struktury pracy znajduje się na ilustracjach 1.6.1 oraz 1.6.2. (ss. 11 i 12) zbędne zatem wydaje się dodatkowe werbalne objaśnienie zawarte w pkt. 1.6. rozdziału I.

Struktura dysertacji jest poprawna, należy jednak zgłosić drobną uwagę dotyczącą numeracji rozdziałów. Glosariusz, wykaz ilustracji, bibliografia, numerowane są tak jak rozdziały merytoryczne (7 – 9) co utrudnia rozumienie rangi poszczególnych rozdziałów. Ponadto w

spisie treści numeracja rozdziałów prowadzona jest cyframi arabskimi zaś w tekście oraz na schemacie układu pracy cyframi rzymskimi.

5. Ocena treści pracy

Jak wspomniano wyżej wstępna część dysertacji zawiera ogólnie przyjęte w tego typu pracach informacje i rozważania, w tym opis stanu badań. Jak z niego wynika, dysponujemy bogatą literaturą w zakresie hodowli koni oraz sportowego użytkowania koni. Badania stanowiące podstawę tych publikacji należą jednak do nauk rolniczych albo nauk o kulturze fizycznej natomiast nieliczne są pozycje literatury w zakresie architektury i urbanistyki. Dostępne są opracowania dotyczące budownictwa inwentarskiego a także fragmentaryczne opracowania na temat organizacji przestrzennej terenów sportów konnych. Mają one jednak charakter poradników czy podręczników a nie opracowań naukowych. Przedstawiona do oceny dysertacja wypełnia tę lukę.

Do tej samej wstępnej części recenzent zalicza rozdział 2. „Ogólna charakterystyka ośrodków jeździeckich”. Rozdział ten oparty jest na dostępnej literaturze oraz obowiązujących przepisach, które w niektórych miejscach są zbyt szczegółowo przytaczane (ss. 48, 51).

Informacje zawarte w części wstępnej pozwalają określić w jakim stopniu tematyka pracy jest istotna. Autorka podaje, że jeździectwo w Polsce uprawia obecnie około 150 000 osób (czyli 0,39% populacji), które mogą korzystać z ponad 1000 ośrodków (s. 40). Wynika z tego, że w każdym powiecie (w Polsce jest 380 powiatów) znajduje się przeciętnie od 2 do 3 (2,63) ośrodków.

Praca zawiera wyraźne dwie merytoryczne części oparte na własnych badaniach Doktorantki:

- analizę programów użytkowych i układów funkcjonalno-przestrzennych wybranych przykładów ośrodków jeździeckich w Polsce,
- próbę zbudowania modelowych układów programowo-przestrzennych ośrodków jeździeckich dla warunków polskich.

Wnioski z obu części znajdują swoje miejsce w rozbudowanym rozdziale 6 .

Do badania programów użytkowych i układów funkcjonalno-przestrzennych Autorka wybiera 25 ośrodków z grupy 90 według przyjętych 9 kryteriów (s.64). Kryteria wprowadzone nie są jednoznaczne (np. kryterium ósme odzwierciedla wybór arbitralny) jednak prawdopodobnie udało się dobrać próbę reprezentatywną. Następnie przeprowadza analizę ze względu na trzy wybrane cechy: 1) program użytkowy, 2) zagospodarowanie terenu, 3) właściwości układu zabudowy.

Liczne wnioski wynikające z analizy zawarte są w częściowych podsumowaniach (ss. 91, 132, 142). Komentarz do nich czy dyskusja przekraczają zakres niniejszej recenzji można jednak wskazać najistotniejsze spostrzeżenia Autorki, które może powinna ona nieco szerzej omówić. Widać wyraźnie, że ośrodki jezdzieckie związane są z wielkimi aglomeracjami (il. II.3.2.2, , il. 3.5.1.1a także ss.81, 82, 92, 132)). W związku z tym leżą w pobliżu dróg krajowych i autostrad (s.106). jednocześnie nie są zbyt dobrze obsługiwane komunikacją publiczną (ss. 106, 133).Wskazuje to wyraźnie, że ich lokalizacja oderwała się od oryginalnego środowiska wiejskiego zarówno w aspekcie grupy użytkowników, przynależności do dziedziny gospodarki oraz struktury funkcjonalno-użytkowej. Potwierdza to szereg analiz, przy czym charakterystyczne jest, że w skład terenów ośrodków jezdzieckich nie wchodziły tereny upraw (Tab. 3.6.1.1. s. 138). Fakt, że ośrodek jezdziecki na wsi czasem pełni funkcję przestrzeni publicznej, z której masowo korzystają mieszkańcy (s. 97) nie świadczy o przynależności tego typu funkcji do grupy „wiejskich,” bo przecież i w miastach ośrodek może czasem pełnić rolę przestrzeni publicznej oraz być zieloną enklawą w strukturze miasta (s.115).

Inne istotne spostrzeżenie dotyczy stopniowej ewolucji układów funkcjonalno-przestrzennych ośrodków jezdzieckich od prostych jednofunkcyjnych do złożonych wielofunkcyjnych (s. 98). Paradoksalnie większemu zróżnicowaniu funkcji towarzyszy wzrost zwartości układu zabudowy. Wynika to zarówno z przesłanek ekonomicznych i użytkowych (najkrótsze powiązania funkcjonalne), jak i konstrukcyjnych i technologicznych (wykorzystywanie większych rozpiętości konstrukcji, wydajniejszej wentylacji, odwodnienia itd.) (ss.102, 133, 141). Budynki przyjmują cechy budynków przemysłowych (s. 104). Występuje tu podobna tendencja, jak w obiektach handlowych, usługowych, rozrywki, rekreacji i sportu itd., dla których hala przemysłowa stała się optymalnym typem budynku. „Uprzemysłowieniu” architektury ośrodków jezdzieckich towarzyszy skrajny utylitaryzm: brak troski o walory kompozycyjne układu zabudowy oraz artystyczną wartość architektury w porównaniu do historycznych układów zabudowy, gdzie starano się dbać o walory kompozycyjne (s.103). I tu także nasuwa się analogia do architektury przemysłowej, gdzie dziewiętnastowieczne zespoły posiadają nierzadko wysoką wartość architektoniczną, natomiast obiekty końca XX wieku charakteryzuje skrajna utylitarność.

Próba zbudowania modelowych układów programowo-przestrzennych podjęta przez Autorkę oparta jest na wnioskach z części analitycznej oraz danych z literatury. Wypracowane modele mogą mieć wartość użytkową dla inwestorów i projektantów i dlatego powinny zostać opublikowane. Warto byłoby jednak poszerzyć modele o przynajmniej trzy zagadnienia:

lokalizację ośrodków, ich wpływ na środowisko, programowanie i projektowanie infrastruktury technicznej (Autorka wspomina o niej na s.146).

6. Ocena warsztatu naukowego, języka i redakcji.

Jak wspomniano wyżej Doktorantka sprawnie używa takich metod i technik, jak zestawienia porządkujące, klasyfikujące lub porównawcze (w tabelach i wykazach), schematy i modele graficzne. Sposób posługiwania się odwołaniami, przypisami i komentarzami jest poprawny. Doktorantka używa przyjętych w literaturze przedmiotu terminów, prowadzi wywód w logicznej kolejności, wnioskuje poprawnie. Praca jest napisana dobrym, płynnym językiem a jej redakcja jest prawidłowa.

7. Ocena wyników

Dysertacja doktorska mgr inż. arch. Anny Mazik dotyczy aktualnej tematyki mieszczącej się w zakresie dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Uzyskane wyniki stanowią oryginalny wkład do dyscypliny architektura i urbanistyka w postaci wyników badań empirycznych dotyczących zmieniającej się architektury ośrodków jezdzieckich w Polsce. Treść i struktura dysertacji, użyte do badań metody wskazują, że Doktorantka osiągnęła odpowiedni poziom wiedzy i warsztatu badawczego. Cele dysertacji zostały więc osiągnięte.

8. Wniosek końcowy

Po dokonaniu krytycznej oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr inż. arch. Anny Mazik pt. **Zagadnienia programowo-przestrzenne ośrodków jezdzieckich w Polsce** wykonana pod kierunkiem dr hab. inż. arch. Jana Pallado prof. Pol. Śl. odpowiada wymaganiom stawianym pracom doktorskim w myśl *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Wnoszę więc do Rady Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej o przyjęcie pracy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Gliwice, 02.01.2014.

